

Dan roda

Dan roda obilježava se 24. kolovoza s ciljem jačanja svijesti u javnosti o njihovoj ugroženosti te važnosti zaštite ove vrste te kako bi se upozorilo na naglo padanje njihovog broja zbog nestanka prirodnih staništa. U Hrvatskoj obitavaju dvije vrste roda: bijela roda (*Ciconia ciconia*) i crna roda (*Cicconia nigra*). Obje su ugrožene vrste koje su strogo zaštićene u Hrvatskoj Zakonom o zaštiti prirode i Pravilnikom o strogo zaštićenim vrstama. U našoj su zemlji rode ugrožene zbog promjena staništa do kojih dolazi modernizacijom poljoprivrede, isušivanja vlažnih područja, prenamjene pašnjaka ili njihovog napuštanja, kao i upotrebe pesticida.

U Hrvatskoj ima oko 1100 do 1300 parova bijelih roda te se njihov broj smatra stabilnim, iako je evidentirano smanjenje od oko 16 %. Sisačko-moslavačka županija prednjači u broju gnijezda bijele rode u Hrvatskoj s preko 400 gnijezda, slijedi Zagrebačka, pa Brodsko-posavska županija. Veliki broj roda nalazi se i na području Osječko-baranjske, Bjelovarsko-bilogorske te Vukovarsko-srijemske županije. U Karlovačkoj županiji bijela je roda uvijek bila omiljena među stanovnicima. O njezinoj povezanosti s čovjekom govori i činjenica da svoj dom često gradi u blizini ljudi. Nakon provedene prve faze monitoringa stanja broja bijele rode u 2022. godini, sa zadovoljstvom se može utvrditi kako se negativni trend iz 2019. godine popravio. U 2022. godini od sveukupnog broja gnijezda na području Karlovačke županije aktivno ih je 55, dok je u 2019. godini bilo aktivno samo 43 gnijezda.

Bijela roda je najpoznatija europska ptica močvarica i gnjezdarica. Rijetko se glasa prepoznatljivim 'klepetanjem' kljunom tijekom rituala snubljenja i pozdravljanja partnera pri smjeni u gnijezdu. Krajem rujna rode napuštaju naše krajeve i počinju selidbu prema južnoj Africi. Put od gnjezdilišta do zimovališta roda dug je između 12 000 i 15 000 km, a traje od dva do četiri mjeseca.

Simbol je očuvanih prirodnih staništa i tradicionalnih krajolika, zdravog života i čistog okoliša, a njihova prisutnost u našoj blizini potvrđuje da živimo u zdravom okolišu, stoga je briga i očuvanje ove vrste od izuzetnog značaja. Vrlo je važno očuvati njihova staništa, a samim time i biološku raznolikost te jedinstvenost područja u kojima borave ove močvarne ptice. Rode svoje mlade najradije podižu u ruralnim područjima u sklopu manjih gospodarstava, na kojima se osim poljoprivrednih kultura mogu naći i razne domaće životinje. Kao mjere očuvanja vrste, ključno je čuvanje njihovih hranilišta, koji obuhvaćaju poljoprivredna staništa, travnjake i močvarna područja te funkcioniranje oporavilišta ili utočišta za rode. Također, s obzirom da je najčešći broj ozljeda roda uslijed strujnog udara, surađuje se i s HEP-om na projektu očuvanja rodinih gnijezda, ali i čuvanje gnijezda na objektima u vlasništvu građana.

Bijele rode grade gnijezda od grana, grančica, sijena, slame, trave, zemlje te stajskoga gnoja. Nažalost, u novije vrijeme, u gnijezdima se često nalaze i plastične vrećice i špage. Rade jedna od najvećih i najtežih gnijezda u ptičjem svijetu i to najčešće na krovovima kuća, crkava, štagljevima, ali i na stupovima (70% svojih gnijezda grade na krovovima i dimnjacima stambenih ili gospodarskih kuća, 26% na stupovima električne mreže i 4% na drveću). Ista gnijezda rode koriste desetljećima (čak i preko 100 godina), a kako ga svake godine nadograđuju, može doseći impresivne dimenzije i mase. Na početku je teško svega nekoliko kilograma, a najveća zabilježena gnijezda mogu biti visoka i široka preko dva metra te doseći masu od jedne tone zbog čega može doći do oštećenja krovništva. Tako krovovi na kojima se nalaze gnijezdo bijele rode imaju kraći vijek trajanja.

Fond za zaštitu okoliša i energetska učinkovitost u suradnji s Javnim ustanovama koje upravljaju zaštićenim dijelovima prirode na područjima gdje se gnijezdi bijela roda provode projekt 'Zaštita i očuvanje bijele rode'. Cilj projekta, pokrenutog 2009., očuvanje je aktivnih gnijezda bijele rode na krovovima vlasnika stambenih, gospodarskih ili drugih građevinskih objekata, kao i participacija dijela troškova popravka krovišta (50 %). Vlasnicima objekata na čijim se krovovima nalazi gnijezdo roda isplaćuje se jednom godišnje naknada za popravak krovišta objekata i druge eventualne štete koje su nastale boravkom bijele rode na objektu. Na taj način čuva se tradicija, odnosno suživot čovjeka i bijele rode.

Izvori teksta:

<https://naturaviva.hr/evidencija-stanja-gnijezda-bijele-rode-2022/>

<https://www.zgradonacelnik.hr/projekti-i-natjecaji/ako-imate-rodino-gnijezdo-na-krovu-mozete-dobiti-novce/438>

Izvori vizualnih priloga:

<https://www.dkfindout.com/us/animals-and-nature/birds/storks/>

<https://www.artland.com/artworks/bogdan-boev-white-stork-ciconia-ciconia-and-black-stork-ciconia-nigra>